

הדחויים/אהבתה הדחוויה של לאה? ואול של רחל? ואולי לא?

סידרת שיעורים לזכרה המבורך של דניאלי זוננפלד ז"ל

1. בראשית פרק כט (טז) ויללכו שתי בנות שם הגדלה לאה ושם הקטנה רחל: (יז) ועיני לאה רבות ורחל הייתה יפת-תואר ויפת מראה: (יח) ויאקב יעקב את-רחל ויאמר אעבדך שבע שנים ברחל בתך הקטנה:
2. (כ) ויעבד יעקב ברחל שבע שנים ויהיו בעיניו כימים אחדים באהבתו אתה:
3. ויאמר אל-לכן מה-זאת עשית לי הלא ברחל עבדתי עמך ולמה רמיטני
4. (ל) ויבא גם אל-רחל ויאקב גם-את-רחל מלאה ויעבד עמו עוד שבע-שנים אחרות: (לא) וירא יקוץ כי-שנואה לאה ויפתח את-רחמה ורחל עקרה: (לב) ותהר לאה ותלד בן ותקרא שמו ראובן כי אמרה כי-ראה יקוץ בעיני כי עתה יאהבני אישי: (לג) ותהר עוד ותלד בן ותאמר כי-שמע יקוץ כי-שנואה אנכי ויתן-לי גם-את-זה ותקרא שמו שמעון: (לד) ותהר עוד ותלד בן ותאמר עתה הפעם ילוגה אישי אלי כי-ילדתי לו שלשה בנים על-כן קרא-שמו לוי:
5. בראשית פרק ל (א) ותרא רחל כי לא ילדה ליעקב ותקנא רחל באחיה ותאמר אלי-יעקב הבה-לי בנים ואם-אין מתה אנכי: (ב) ויחר-אף יעקב ברחל ויאמר התחת אלהים אנכי אשר-מנע ממך פרי-בטן: (ז) ותהר עוד ותלד בלהה שפחת רחל בן שני ליעקב: (ח) ותאמר רחל נפתולי אלהים נפתלתי עם-אחתי גם-זלתי ותקרא שמו נפתלי:
7. (יד) וילך ראובן בימי קציר-חטים וימצא דודאים בשדה ויבא אתם אל-לאה אמר ותאמר רחל אל-לאה תני-נא לי מדודאי בנה: (טו) ותאמר לה המעט קחתך את-אישי ולקחת גם את-דודאי בני ותאמר רחל לכן ישקב עמך הלילה תחת דודאי בנה: (טז) ויבא יעקב מן-השדה בערב ותצא לאה לקראתו ותאמר אלי תבוא כי שכר שכרתיך בדודאי בני וישקב עמה בלילה הוא:
8. (כ) ותאמר לאה זבדני אלהים אתי זבד טוב הפעם יזבלני אישי כי-ילדתי לו ששה בנים ותקרא את-שמו זבלון: (כב) ויזכר אלהים את-רחל וישמע אליה אלהים ויפתח את-רחמה: (כג) ותהר ותלד בן ותאמר אסף אלהים את-חרפתי: (כד) ותקרא את-שמו יוסף לאמר יוסף יקוץ לי בן אחר:
10. בראשית פרק לג (א) וישא יעקב עיניו וירא והנה עשו בא ועמו ארבע מאות איש ויחץ את-הילדים על-לאה ועל-רחל ועל שתי השפחות: (ב) וישם את-השפחות ואת-ילדיהן ראשונה ואת-לאה וילדיה אחרונים ואת-יוסף אחרונים: 11. בראשית פרק לה (טז) ויסעו מבית אל ויהי-עוד פברת-הארץ לבוא אפרתה ותלד רחל ותקש בלדתה: (יז) ויהי בהקשתה בלדתה ותאמר לה המילדת אל-תיראי כי-גם-זה לך בן: (יח) ויהי בצאת נפשה כי מתה ותקרא שמו בן-אוגי ואביו קרא-לו בני-מין: (יט) ותמת רחל ותקבר בדרך אפרתה הוא בית לחם: (כ) ויאב יעקב מצבה על-קברתה הוא מצבת קברת-רחל עד-היום
12. בראשית פרק מט (לא) ושמה קברו את-אברהם ואת שרה אשתו ושמה קברו את-יצחק ואת רבקה אשתו ושמה קברתי את-לאה:
13. בראשית פרק טז (א) ושרי אשת אברהם לא ילדה לו ולה שפחה מצרית ושמה הגר: (ב) ותאמר שרי אל-אברהם הנה-נא עצרני יקוץ מלדת בא-נא אל-שפחתי אוּלַי אבנה ממנה וישמע אברהם לקול שרי: (ג) ותלח שרי אשת-אברהם את-הגר המצרית שפחתה מקץ עשר שנים לשבת אברהם בארץ כנען ותתן אתה לאברהם אישה לו לאשה: (ד) ויבא אל-הגר ותהר ותרא כי הרתה ותקל גברתה בעיניה: (ה) ותאמר שרי אל-אברהם חמסי עליך אנכי נתתי שפחתי בחיקך ותרא כי הרתה ואקל בעיניה ישפט יקוץ ביני וביניך:

- (ו) ויאמר אברהם אל-שׂוֹרֵי הַנֶּחֱלָה שְׂפֹסְתֶךָ בְיָדְךָ עֲשֵׂי-לָהּ הַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ וְתַעֲנֶנּוּ שְׂרִי וְתִבְרַח מִפְּנֵיהֶּ: 14. בראשית פרק כא(ט) וַתֵּרָא שָׂרָה אֶת-בֶּן-הַגֵּר הַמִּצְרִית אֲשֶׁר-יָלְדָה לְאַבְרָהָם מִצְחָק: (י) וַתֹּאמֶר לְאַבְרָהָם גֵּרְשׁ הָאֵמָה הַזֹּאת וְאֶת-בְּנָהּ כִּי לֹא יִירָשׁ בֶּן-הָאֵמָה הַזֹּאת עִם-בְּנֵי עַם-יִצְחָק: (יא) וַיֵּרַע הַדָּבָר מְאֹד בְּעֵינֵי אַבְרָהָם עַל אוֹדֶת בְּנוֹ:
15. שמואל א פרק א (א) וַיְהִי אִישׁ אֶחָד מִן-הַרְמְתִים צוֹפִים מִהָר אֶפְרָיִם וַיִּשְׁמָע אֶל-קוֹל בְּנֵי-יִרְחָם בֶּן-אֵלִיהוּא בֶן-תַּחֲוִי בֶן-צֹפֵר אֶפְרָתִי:
- (ב) וְלֹא שָׁתִי נָשִׁים שָׁם אַחַת חַנָּה וְשֵׁם הַשְּׂנִית פְּנִנָּה וַיְהִי לִפְנִנָּה יְלָדִים וְלַחַנָּה אֵין יְלָדִים:
- (ג) וְעֵלָה הָאִישׁ הַהוּא מְעִירוֹ מִמִּים וּמִימָה לְהַשְׁתַּחֲוֹת וְלִזְבֹּחַ לִיקָק צְבָאוֹת בְּשָׂלָה וְשֵׁם שְׁנֵי בְנֵי-עֲלִי חֲפְנִי וְפִנְחָס כְּהֵנִים לִיקָק:
- (ד) וַיְהִי הַיּוֹם וַיִּזְבַּח אֶלְקָנָה וְנָתַן לִפְנִנָּה אֲשֶׁתּוֹ וְלִכְלֵ-בְנֵיהָ וּבְנוֹתֶיהָ מְנוֹת:
- (ה) וְלַחַנָּה יָתֵן מְגָה אַחַת אֶפְרָיִם כִּי אֶת-חַנָּה אָהַב וַיִּקָּק סָגֵר רַחֲמָה:
- (ו) וַיִּקְעֶסְתָּה צָרְתָּה גַם-כָּעַס בְּעַבְדֵי הָרַעְמָה כִּי-סָגֵר יִקָּק בְּעַד רַחֲמָה:
- (ז) וְכֵן יַעֲשֶׂה שְׁנֵה בְשָׁנָה מִדֵּי עֲלִתָהּ בְּבֵית יִקָּק כֵּן תִּקְעֶסְנָה וְתִבְכְּנָה וְלֹא תֵאָכֵל:
- (ח) וַיֹּאמֶר לָהּ אֶלְקָנָה אִישָׁה חַנָּה לָמָּה תִבְכִּי וְלָמָּה לֹא תֵאָכְלִי וְלָמָּה יָרַע לְבַבְךָ הַלּוֹא אֲנִכִּי טוֹב לָךְ מְעַשְׂרָה בָנִים:
16. פסיקתא רבתי מג - ולמה נטל שתי נשים, בשביל ויהי לפנינה ילדים ולחנה אין ילדים כיון שראתה חנה שלא ילדה, אמרה אומר לו שיכניס צרתי לביתי, ומתוך זה יראה הקדוש ברוך הוא שהכנסתי צרתי לביתי ויפקוד אותי,
17. דברים פרק כא(טו) כִּי-תִהְיֶינָה לְאִישׁ שְׁתֵּי נָשִׁים הָאֵחָת אַהֲבָה וְהָאֵחָת שְׂנוּאָה וַיִּלְדוּ-לָהּ בָנִים הָאֶהוּבָה וְהַשְּׂנוּאָה וְהִיא הַבְּרָא לְשֵׁנִיָּאָה: (טז) וְהִיא בְּיוֹם הַנְּחִילוֹ אֶת-בְּנֵיהָ אֶת אֲשֶׁר-יְהִיהָ לָהּ לֹא יוֹכֵל לְבַכֵּר אֶת-בֶּן-הָאֶהוּבָה עַל-פְּנֵי בֶן-הַשְּׂנוּאָה הַבְּרָא:
18. מדרש תנאים לדברים פרק כא---ר' ישמעאל אומר בדרך ארץ הכתוב מדבר שאם יהיה לו שתי נשים סופו להיות אוהב אחת ושונא אחת:
19. תנחומא ויצא [יג] זש"ה כי תהיין לאיש שתי נשים זה יעקב, שנאמר ויעקב איש תם, שתי נשים, לאה ורחל, אחת אוהבה, זו רחל, שנאמר ויאהב גם את רחל, והאחת שנואה, זו לאה, שנאמר וירא ה' כי שנואה לאה.
20. בראשית רבה בראשית כג - ויקח לו למך שתי נשים שם האחת עדה ושם השנית צלה, א"ר עזריה בשם ר' יהודה בר סימון כך היו אנשי דור המבול עושין היה אחד מהן לוקח לו שתיים, אחת לפריה ורביה ואחת לתשמיש, זו שהיתה לפריה ורביה היתה יושבת כאלו אלמנה בחיה, וזו שהיתה לתשמיש היה משקה כוס של עקרים שלא תלד, והיתה יושבת אצלו מקושטת כזונה.....
21. בבלי עירובין ק ב---אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן: כל אשה שתובעת בעלה לדבר מצוה - הווין לה בנים שאפילו בדורו של משה לא היו כמותן.
22. ירושלמי סנהדרין ב כ ה"ו -- כאמה בתה וכי אימינו לאה זונה היית דכתיב ותצא דינה אמר ליה לפום דכתיב ותצא לאה לקראתו פשטין יציאה מיציאה
23. בבלי מגילה יג ב---מתוך סימנין שמסרה רחל ללאה לא הוה ידע עד השתא. לפיכך זכתה ויצא ממנה שאול.
24. בעל שם טוב בראשית פרשת מקץ---הנה יש שני סוגי אהבה, אחד שהאב אוהב מעשה בנו החכם, ומתפאר במעשה החכמה שעושה או בדברי החכמה שמדבר, והשני שאוהב את בנו בעצם, וכל מה שמדבר לפניו הכל הגון בעיניו בשביל אהבתו אותו,
- בראשית פרק כט(ט) עוֹדְנוּ מִדְבָר עִמָּם וְרַחֲלוּ בָאָה עִם-הַצֹּאֵן אֲשֶׁר לְאַבְיָה כִּי רָעָה הוּא: (י) וַיְהִי כֹאֲשֶׁר רָאָה יַעֲקֹב אֶת-רַחֵל בַּת-לָבָן אֶתִי אִמּוֹ וְאֶת-צֹאֵן לָבָן אֶתִי אִמּוֹ וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב וַיִּגַּל אֶת-הָאָבִן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר וַיִּשָּׂק אֶת-צֹאֵן לָבָן אֶתִי אִמּוֹ: (יא) וַיִּשָּׂק יַעֲקֹב לְרַחֵל וַיִּשָּׂא אֶת-קִלְוֹ וַיִּבְרַךְ:
26. בראשית פרק מח
- (ה) וַעֲתָה שְׁנֵי-בְנֵיךָ הַנוֹלָדִים לָךְ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד-בָּאִי אֵלַי מִצְרַיִמָה לִי-הֵם אֶפְרָיִם וּמְנַשֶּׁה כְּרֹאוּבֵן וְשִׁמְשֹׁן יְהוּדָה:
- (ו) וּמוֹלַדְתְּךָ אֲשֶׁר-הוֹלַדְתְּ אַחֲרֵיהֶם לָךְ יְהִיוּ עָלַי שֵׁם אֶחָדֵם יִקְרָאוּ בְּנִחְלָתָם:
- (ז) וְאַנְיָ בְּבֹאִי מִפְּדוֹן מִתֵּךָ עָלַי רַחֵל בְּאֶרֶץ כְּנָעַן בְּדָרֶךְ בְּעוֹד כְּבָרְת-אֶרֶץ לְבָא אֶפְרָתָה וְאֶקְבְּרָה שֵׁם בְּדָרֶךְ אֶפְרָתָה הוּא בֵּית לָחֵם:
27. בעל שם טוב שופטים--אמר הבעל שם טוב ז"ל, והכהנים הלויים, שכל שפע הבאה הוא בשתי בחינות, דהיינו אהבה וצמצום, אהבה, שמחמתה משפיע לעולם התחתון, ובחינת צמצום הוא אותו השפע היורד מעולם עליון לשרות בעולם התחתון: